

GHID PENTRU PERSOANELE DIAGNOSTICATE CU SCLEROZĂ MULTPLĂ

Cuvânt înainte

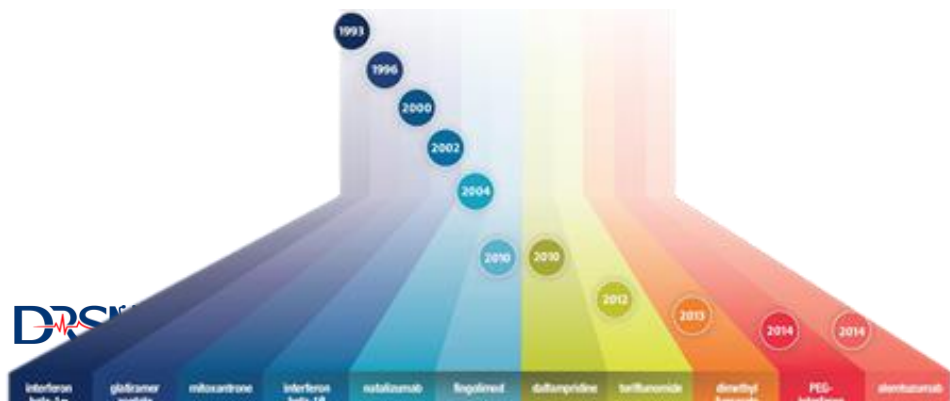
Acest ghid este o resursă pentru a ajuta persoanele cu scleroză multiplă să înțeleagă cum să își păstreze creierul cât mai sănătos posibil și cum să caute cel mai înalt standard posibil de îngrijire din partea profesioniștilor din domeniul sănătății.

Ghidul a fost elaborat de un grup de persoane cu experiență în ceea ce privește realitatea vieții cu scleroză multiplă. Grupul a inclus cadre medicale, farmaciști, nutriționiști, psihologi, cercetători și persoane cu scleroză multiplă.

Recomandările grupului constituie o strategie terapeutică care include:

- adoptarea unui stil de viață sănătos pentru creier, inclusiv tratarea altor afecțiuni
- un plan de monitorizare a evoluției bolii pentru a putea evalua dacă tratamentul dă roade
- luarea unor decizii informate, de comun acord
- trimiterea urgentă la un neurolog și diagnosticarea promptă
- tratamentul precoce prin intermediul unei terapii de modificare a bolii, dacă este posibil
- înțelegerea importanței sănătății creierului pe parcursul tuturor etapelor bolii

Chiar dacă momentan nu există un tratament eficient pentru scleroză multiplă, viziunea noastră este aceea de a ajuta persoanele afectate de această boală să preia controlul și să ia măsuri pozitive pentru a optimiza sănătatea creierului pe durata vieții.

Ce puteți face după ce citiți acest ghid

Toate persoanele cu scleroză multiplă

Înțelegeți importanța sănătății creierului în cazul în care suferiți de scleroză multiplă și să adoptați un stil de viață „sănătos pentru creier”.

Explicați profesioniștilor din domeniul medical ce contează pentru dumneavoastră și ce doriți să obțineți în urma tratamentului.

Puneți întrebări până când vă simțiți înțele(a)s(ă) și bine informat(ă).

Monitorizați boala cu ajutorul unui jurnal în care să menționați lucrurile care vă afectează sănătatea și bunăstarea, cum ar fi simptomele, efectele secundare ale tratamentului și alte afecțiuni.

Informați-vă în legătură cu scleroza multiplă pentru a putea lua decizii privind tratamentul împreună cu profesioniștii din domeniul medical.

Persoanele diagnosticate sau care urmează să fie diagnosticate în curând

Solicitați o trimitere de urgență la un medic neurolog (de preferință unul cu experiență în scleroză multiplă) și să accesați serviciile de diagnostic.

Începeți tratamentul cât mai repede posibil cu o terapie de modificare a bolii (dacă este posibil).

Persoane cu forme recurente de scleroză multiplă

Discutați despre monitorizarea scleroză multiplă cu ajutorul scanărilor creierului cu ajutorul rezonanței magnetice și cereți să vi se explice rezultatele.

Nu ezitați să discutați despre posibilitatea evoluției continue a bolii, chiar și atunci când vă simțiți bine.

Alegerea unui stil de viață pozitiv vă poate ajuta să vă mențineți creierul cât mai sănătos posibil

Un creier sănătos care funcționează bine este important pentru persoanele cu scleroză multiplă. Aveți aici câțiva pași pe care îi puteți urma pentru a menține creierul cât mai sănătos posibil.

Fiți cât mai activ(ă) posibil

Un nivel ridicat de exerciții este asociat cu o procesare mai rapidă a informațiilor și conservarea volumului țesutului cerebral. Acest lucru sugerează că un stil de viață mai dinamic poate ajuta la conservarea sănătății creierului la persoanele cu scleroză multiplă.

Mențineți-vă mintea activă

Educația, cititul, pasiunile și activitățile artistice sau creative ajută la protejarea împotriva problemelor cognitive asociate cu scleroza multiplă, dacă sunt cultivate pe durata vieții.

Mențineți greutatea corpului sub control

Obezitatea este asociată cu un număr mai mare de leziuni (zonele cu daune intense), comparativ cu persoanele care au o greutate normală.

Evitați fumatul

Fumatul este asociat cu reducerea volumului cerebral la persoanele cu scleroză multiplă, precum și cu o frecvență mai mare a recidivelor, o evoluție accelerată a bolii, un număr mai mare de probleme cognitive și o rată de supraviețuire mai mică, comparativ cu persoanele nefumătoare.

Consumați alcool moderat

Un nivel periculos al consumului de alcool este asociat cu o rată scăzută de supraviețuire a persoanelor cu scleroză multiplă.

Luați în continuare celelalte medicamente prescrise de medicul dvs.

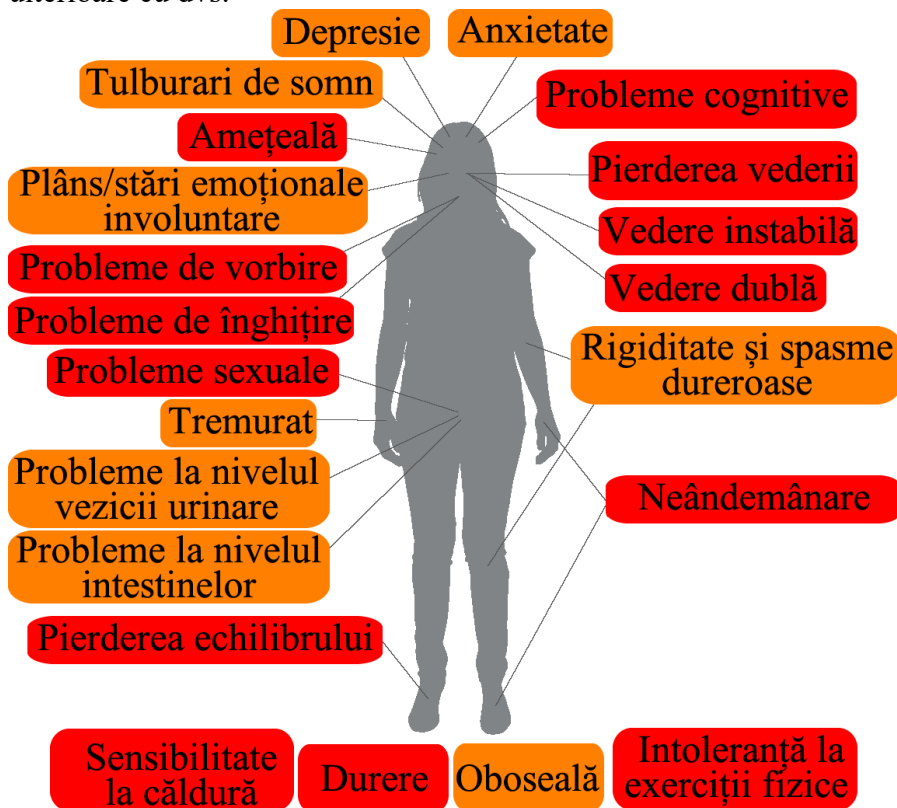
Dacă suferiți de alte boli, acestea trebuie monitorizate și tratate cu responsabilitate, inclusiv prin administrarea tratamentului medicamentos prescris. Afecțiunile precum tensiunea arterială ridicată, colesterolul crescut, afecțiunile cardiace și diabetul pot agrava evoluția scleroza multiplă.

Ce puteți face?

Îmbrățișați un stil de viață sănătos pentru creier dumneavoastră care să includă activitatea fizică, menținerea greutății corporale sub control, menținerea unei minți active, renunțarea la fumat, consumul controlat de alcool și urmarea tratamentelor medicamentoase rescrise.

MONITORIZAREA REGULATĂ ESTE ESENȚIALĂ ÎN PROCESUL DE GESTIONARE A SCLEROZEI MULTIPLE

Monitorizarea sclerozei multiple pentru a verifica eficacitatea tratamentului este esențială pentru optimizarea sănătății creierului pe durata vieții. Asemenea unui autovehicul care necesită un plan de verificări și reparații periodice, profesioniștii din domeniul medical care supraveghează tratamentul pe care îl urmați au și ei nevoie de un plan de monitorizare a sclerozei multiple și trebuie să înregistreze informațiile despre dvs. și boala dvs. într-un jurnal pentru discuții ulterioare cu dvs.

Urmăriți aceste simptome și țineți un jurnal pentru scleroză multiplă pe marginea căruia să discutați în cadrul sesiunilor programate cu profesioniștii din domeniul medical.

Recidivele și evoluția bolii prezintă indicii privind activitatea bolii, iar dumneavoastră puteți lua măsuri pozitive care să faciliteze monitorizarea acestor indicii. Poate fi util să păstrați un jurnal cu aspectele care vă afectează sănătatea și bunăstarea, cum ar fi simptomele efectele secundare și alte boli, pentru ca profesioniștii din domeniul medical să își poată forma o imagine de ansamblu.

Orice activitate din cadrul sclerozei multiple conduce la deteriorarea țesutului cerebral și din măduva spinării, chiar dacă nu declanșează imediat o recidivă. Există dovezi că leziunile (zone cu daune acute) și pierderile de țesut cerebral anunță recidive și agravarea bolii.

Scanările cerebrale cu ajutorul rezonanței magnetice sunt, astfel, necesare pentru identificarea leziunilor noi. De asemenea, în unele clinici, pierderile de țesut cerebral, adică atrofia cerebrală dar și medulară, pot fi monitorizate și cu ajutorul aplicațiilor software care sunt din ce în ce mai accesibile.

Monitorizarea regulată a activității bolii poate furniza informații precoce privind faptul că scleroza multiplă nu răspunde bine la tratament. Descoperirea problemelor în timp util este esențială, iar dovezile clinice sau imagistice de rezonanță magnetică privind un control necorespunzător al activității bolii, trebuie să stimuleze o discuție referitoare la posibilitatea schimbării cu o altă terapie care să aibă o acțiune benefică.

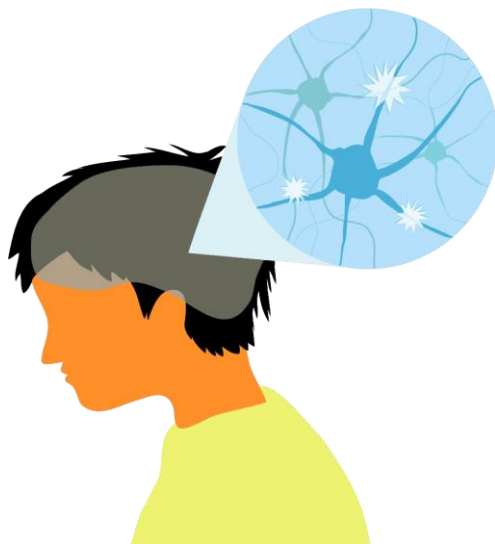
Ce puteți face?

- ✓ Țineți un jurnal cu lucrurile care vă afectează sănătatea și bunăstarea, cum ar fi simptomele, efectele secundare și alte afecțiuni. Comunicați aceste informații profesioniștilor din domeniul medical.*
- ✓ Discutați strategiile de gestionare a bolii, cum ar fi adoptarea unui stil de viață sănătos pentru creier și urmarea unui tratament și administrarea de medicamente care reduc simptomele.*
- ✓ Puneți profesioniștilor din domeniul medical care monitorizează tratamentul dvs. întrebări legate de modul în care intenționează să monitorizeze boala dvs. Discutați despre programarea scanărilor prin rezonanță magnetică regulate pentru a afla cât de activă este boala dvs.*
- ✓ Asigurați-vă că sunteți bine informat(ă) în legătură cu rezultatele evaluărilor dvs. clinice și al scanărilor prin rezonanță magnetică și cereți persoanelor care se ocupă de cazul dvs. explicații cu privire la aceste rezultate.*
- ✓ Întrebați dacă este de preferat să treceți la un nou tratament atunci când scleroza multiplă nu răspunde bine la tratament sau dacă resimțiți reacții adverse neplăcute.*

ROLUL DVS. ESTE ESENȚIAL ÎN LUAREA DECIZIILOR DE TRATAMENT

Alegerea modului de începere a tratamentului sau a momentului în care trebuie adoptată o terapie diferită trebuie să fie o decizie informată, de comun acord, în care dvs. aveți un rol important. Trebuie să vă simțiți confortabil să discutați despre valorile, nevoile, limitele, stilul de viață, scopul tratamentului și evoluția probabilă a bolii dvs. cu profesioniștii din domeniul medical. Temele de discutat pot include locul de muncă, formarea sau extinderea unei familii, alți factori privind stilul de viață care sunt importanți pentru dvs., atitudinea dvs. cu privire la riscuri și părerea dvs. despre injecții și orice alte boli pentru care urmați un tratament, inclusiv efectele secundare ale medicației dvs. curente. La fel de importantă este și discuția referitoare la avantajele, eficacitatea, efectele secundare posibile și cerințele specifice de monitorizare asociate cu terapiile luate în calcul.

Dacă persoanele cu scleroză multiplă simt că sunt bine informate cu privire la boală și tratamentul aferent și au relații bune, deschise, bazate pe încredere cu profesioniștii din domeniul medical, probabilitatea ca acestea să continue tratamentul este mai mare și, în consecință, probabilitatea de apariție a recidivelor este mai mică. Astfel, o colaborare bazată pe informații complete cu echipa medicală este o parte importantă a procesului de gestionare cu succes a bolii.

Ce puteți face?

☑ *Implicați-vă în procesul decizional împreună cu profesioniștii din domeniul medical. Explicați ce este important pentru dvs. și continuați să puneți întrebări până când simțiți că sunteți bine informat(ă).*

☑ *Pregătiți-vă pentru vizitele programate cu notițe privind subiectele pe care ați dori să le abordați, cum ar fi simptomele, evoluția probabilă a bolii și opțiunile de tratament.*

☑ *Explicați profesioniștilor din domeniul medical ce este important pentru dvs., inclusiv familia și căminul dvs., slujba și pasiunile și ce doriți să obțineți de pe urma tratamentului.*

☑ *Căutați alte resurse care să vă ajute în aceste discuții. Organizațiile locale de pacienți cu scleroză multiplă vă pot oferi ajutor.*

☑ *Continuați terapia prescrisă.*

DIAGNOSTICAREA PROMPTĂ PERMITE UN TRATAMENT PRECOCE

Pentru a optimiza sănătatea creierului pe durata vieții, tratamentul și gestionarea sclerozei multiple trebuie să înceapă cât mai devreme posibil, iar acest lucru necesită o diagnosticare promptă. În general, o persoană care identifică simptomele incipiente ale sclerozei multiple va cere sfaturi familiei, medicului de familie sau va merge la spital. După ce a fost confirmată posibilitatea declanșării sclerozei multiple, pacientul trebuie trimis de urgență să consulte un neurolog – un medic specializat în bolile sistemului nervos.

Scleroza multiplă este o boală complexă. Un neurolog interesat în mod special de scleroză multiplă, împreună cu echipa sa, va fi persoana cea mai competentă care să ofere un diagnostic și o abordare integrată de îngrijire și gestionare. Un astfel de neurolog deține o experiență vastă în urmărirea sclerozei multiple pe termen lung și cunoștințe aprofundate privind cele mai noi criterii de diagnosticare, opțiunile de tratament și procesele de monitorizare. Asistentele specializate în scleroză multiplă sunt membri cheie ai echipei pentru numeroase servicii. Ele vă pot ajuta să aflați mai multe informații, să aveți mai multă încredere și curaj, pot oferi sprijin emoțional și sunt foarte apreciate de persoanele cu scleroză multiplă.

În prezent, scleroza multiplă poate fi diagnosticată mult mai devreme datorită tehnologiei de scanări cerebrale cu rezonanță magnetică.

Diagnosticarea este acum de cel puțin 10 ori mai rapidă decât la începutul anilor 1980 și aproximativ una din cinci persoane cu o singură recidivă poate primi un diagnostic ferm în baza primelor scanări cu ajutorul rezonanței magnetice. Pentru alte persoane, diagnosticarea este posibilă după alte câteva scanări cu ajutorul rezonanței magnetice și examene clinice.

Ce puteți face?

- ☑ Solicitați o trimitere de urgență la un medic neurolog în cazul suspiciunilor de scleroză multiplă, de preferință unul cu experiență în scleroză multiplă sau într-o clinică de specialitate în scleroză multiplă.*
- ☑ Solicitați accesul imediat la proceduri de diagnostic, inclusiv rezonanța magnetică.*
- ☑ Păstrați legătura cu echipa de scleroză multiplă pentru monitorizare continuă în cazul în care nu primiți un diagnostic pe loc.*

TRATAMENTUL PRECOCE POATE ÎNCETINI EVOLUȚIA BOLII

În cazul persoanelor cu forme recidivante de scleroză multiplă, începerea tratamentului cu ajutorul unei terapii de modificare a bolii de la primele semne de declanșare a bolii este asociată cu rezultate mai bune pe termen lung, comparativ cu situațiile în care tratamentul este amânat. Terapiile diferite acționează diferit asupra organismului și fiecare dintre ele este asociată cu un anumit set de beneficii și efecte secundare posibile.

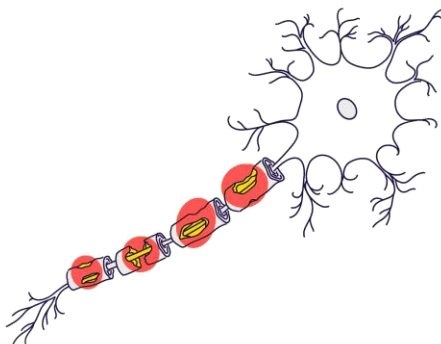
Alegerea celei mai potrivite terapii pentru dvs. este, astfel, un subiect important de discutat împreună cu profesioniștii din domeniul medical, pe lângă modul în care puteți ajunge la un stil de viață sănătos pentru creier.

Ce puteți face?

 Întrebați profesioniștii din domeniul medical dacă este cazul să începeți tratamentul și aflați ce opțiuni aveți la dispoziție.

PERSPECTIVELE SĂNĂTĂȚII CREIERULUI ÎN SCLEROZA MULTIPLĂ

În cazul sclerozei multiple, sistemul imunitar al organismului atacă din greșeală și deteriorează țesutul cerebral, din măduva spinării și nervul optic (sistemul nervos central). Chiar dacă este normal ca adulții sănătoși să piardă volume mici din țesutul cerebral pe măsură ce îmbătrânesc, acest proces se produce mai rapid la persoanele cu scleroză multiplă. La multe persoane afectate, această boală provoacă dizabilitate fizică, oboseală și probleme cognitive (de exemplu, dificultăți de concentrare, memorie și învățare).

Scleroza multiplă este diagnosticată cel mai des la persoanele cu vârste între 20 și 40 de ani. Seria de simptome resimțite de fiecare persoană poate varia în funcție de locul unde este deteriorat țesutul din sistemul nervos central. În plus, la numeroase persoane cu scleroză multiplă, zonele cu daune intense (cunoscute sub denumirea de leziuni) pot afecta în mod semnificativ funcțiile nervilor și pot declanșa atacuri cu simptome agravate și compromiterea funcțiilor (cunoscute sub denumirea de recidive). Toate leziunile contribuie la pierderile tisulare, chiar dacă nu provoacă o recidivă.

Creierul este un organ cu o flexibilitate excepțională. Atunci când învățăm abilități noi, cum ar fi să vorbim o limbă străină sau să cântăm la un instrument muzical, creierul poate apela la zone noi pentru îndeplinirea acestor sarcini.

În mod similar, dacă o parte a creierului a fost deteriorată, creierul poate apela la alte zone care să ajute la îndeplinirea funcțiilor executate anterior de zona deteriorată. Astfel, pot fi recrutate zone noi ale creierului pentru compensarea daunelor țesutului cerebral provocate de scleroza multiplă.

Capacitatea de adaptare a creierului este cunoscută sub denumirea de rezervă neurologică și, cu cât este mai mare rezerva neurologică, cu atât este mai sănătos creierul. Totuși, se cunoaște acum faptul că scleroza multiplă poate fi activă chiar dacă persoana afectată se simte bine.

Studiile au arătat că doar una din 10 leziuni provoacă o recidivă și că altele, mai greu de observat, evoluează continuu. Astfel, chiar dacă persoana nu resimte niciun simptom nou sau agravat, creierul poate folosi deja o parte din rezerva sa neurologică pentru a compensa daunele. În momentul în care rezerva neurologică este epuizată, creierul nu mai poate apela la zone noi, iar probabilitatea de manifestare a simptomelor sclerozei multiple crește.

Ce puteți face?

☑ Nu uitați că boala poate fi activă în permanență, chiar dacă vă simțiți bine, și că acest lucru pune în pericol sănătatea creierului.

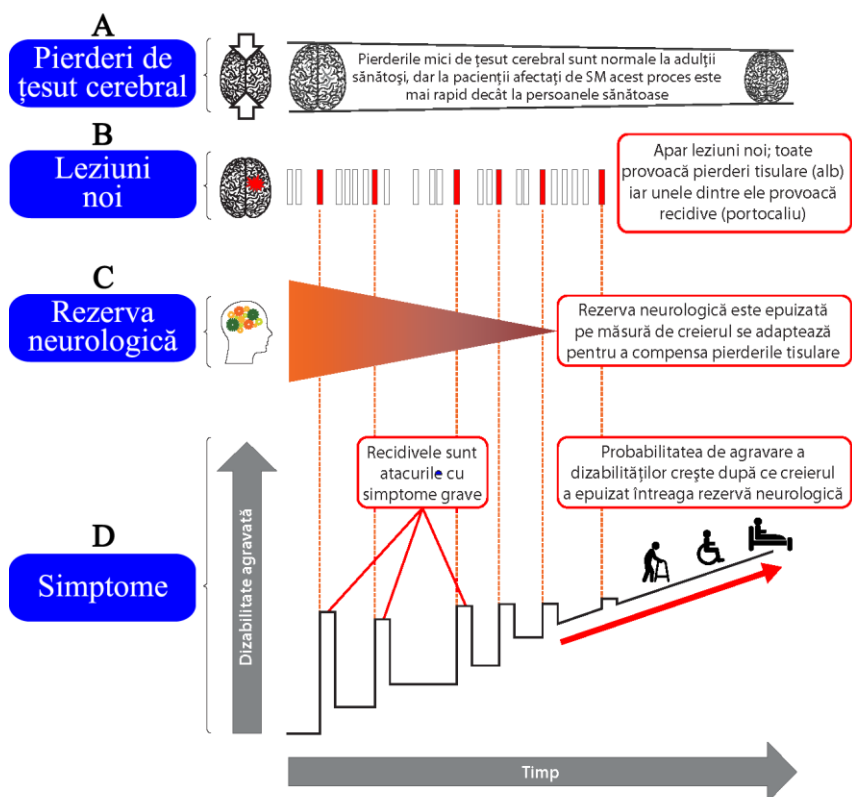
Activitatea sclerozei multiple în ansamblul său duce la pierderea țesutului cerebral, lucru care conduce la rândul său la utilizarea rezervei neurologice valoroase.

A. Activitatea sclerozei multiple provoacă leziuni și alte daune mai puțin vizibile care accelerează procesul de pierdere a țesutului cerebral normal.

B. Toate leziunile provoacă pierderi tisulare; dacă o leziune afectează în mod semnificativ funcțiile nervoase, ea va provoca și o recidivă (un atac cu simptome agravate și compromiterea funcțiilor).

C. Creierul epuizează rezerva neurologică pe măsură ce folosește zone noi pentru a îndeplini funcțiile executate anterior de zonele deteriorate. (Rezerva neurologică joacă un rol major în sănătatea și buna funcționare a creierului.)

D. Probabilitatea de manifestare a simptomelor crește după ce a fost epuizată rezerva neurologică.

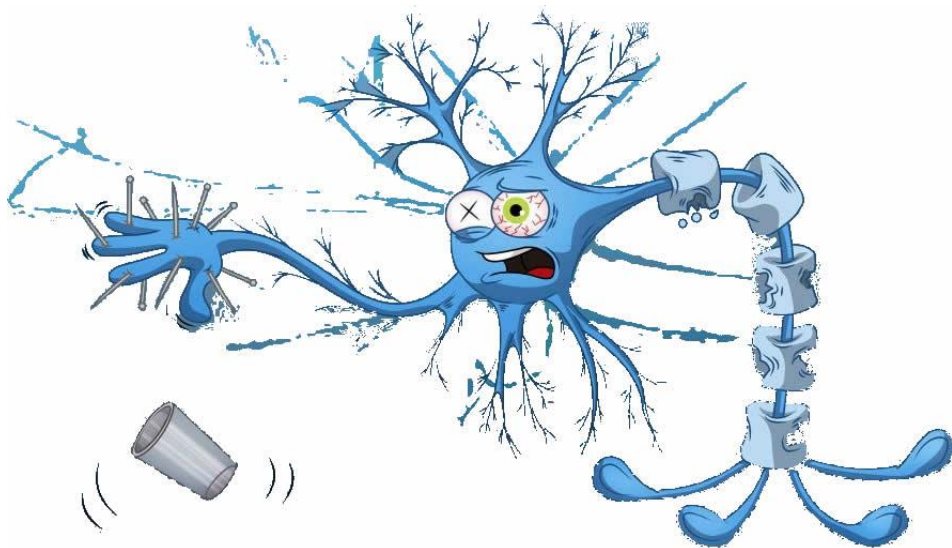
CE ESTE SCLEROZA MULTIPLĂ

Scleroza multiplă este o afecțiune care afectează sistemul nervos central al corpului. După cele mai recente estimări, peste 2,8 milioane de oameni din întreaga lume au scleroză multiplă.

Este o tulburare care determină sistemul imunitar al corpului să atace mielina, strat de fosfolipide, electroizolant, care înconjoară axonii neuronilor. Acest proces este cunoscut sub numele de demielinizare. Când mielina este deteriorată sau distrusă, afectează impulsurile nervoase care călătoresc către și dinspre creier și măduva spinării, provocând o mare varietate de simptome în scleroza multiplă. Este o tulburare care determină sistemul imunitar al corpului să atace mielina.

Scleroza multiplă este de trei ori mai frecventă la femei decât la bărbați, iar diagnosticul vine de obicei între 20 și 40 de ani.

Scleroza multiplă poate fi o afecțiune cu potențiale devastatoare cu un efect profund asupra calității vieții.

SIMPTOMELE SCLEROZEI MULTIPLE

Scleroza multiplă poate provoca o mare varietate de simptome diferite. Ele pot imita chiar și alte boli, deoarece:

- Diferite părți ale creierului controlează diferite funcții neurologice
- Măduva spinării transmite impulsuri către și de la creier într-o varietate de moduri
- Deoarece leziunile sclerozei multiple pot afecta diferite părți ale creierului și ale măduvei spinării, simptomele variază semnificativ de la persoană la persoană

Nu există nici o diferență reală între simptomele sclerozei multiple la femei și bărbați. De asemenea, două persoane cu scleroză multiplă au rareori aceleași simptome. Mulți oameni se confruntă cu o varietate de simptome înainte de a se pune un diagnostic ferm.

Dacă credeți că simptomele dumneavoastră pot indica scleroza multiplă, consultați un medic.

Simptome comune de scleroză multiplă

Cel mai frecvent simptom al sclerozei multiple este oboseala profundă, dar altele pot include:

- Vedere diminuată
- Durere
- Senzații de cald sau frig
- Înțepături
- Amorțeală
- Senzații asemănătoare șocurilor electrice
- Depresie
- Senzație crescută
- Slăbiciune, tremurări, picior târât
- Probleme de mers
- Tulburări de vorbire
- Pierderea echilibrului/căderea
- Alterarea auzului, gustului

DIAGNOSTICUL SCLEROZEI MULTIPLE

Simptomele inițiale ale sclerozei multiple pot fi dificil de atribuit, medicul dumneavoastră va folosi lista de verificare pentru a confirma scleroză multiplă.

Vârsta medie de diagnosticare

Vârsta medie de diagnosticare a sclerozei multiple este de 34 de ani, dar și adolescenții și copiii pot fi diagnosticați. Simptomele și semnele timpurii ale sclerozei multiple încep de obicei între 20 și 40 de ani. Dacă scleroza multiplă este diagnosticată între copilărie și 18 ani, atunci se numește scleroză multiplă pediatrică, iar acest lucru este mult mai puțin frecvent. Când simptomele sclerozei multiple sunt observate pentru prima dată după vârsta de 50 de ani, este cunoscută ca scleroză multiplă cu debut tardiv. În astfel de cazuri, medicul dumneavoastră poate dura mai mult pentru a diagnostica, pur și simplu pentru că nu este atât de comun.

Nu există răspunsuri greșite sau corecte la un diagnostic de scleroză multiplă și sentimentele dumneavoastră se pot schimba de dimineața până seara. Unii oameni se simt ușurați (dacă ați căutat cu disperare un răspuns la simptomele îngrijorătoare), s-ar putea să simțiți, de asemenea, furie, tristețe, singurătate, negare, vinovăție - toate aceste sentimente și altele sunt complet normale. Uneori s-ar putea chiar să nu simțiți nimic, o senzație de amorțeală, și acest lucru este în regulă.

Principalul lucru este să vă asigurați că vă ocupați de acest diagnostic în timpul dumneavoastră și în propriul ritm. Puteți vorbi cu alții care au primit un diagnostic de scleroză multiplă, pentru a vă sprijini reciproc în a relua un sentiment de control asupra sănătății dumneavoastră și a face schimbări pozitive în stilul de viață pentru a vă simți mai bine.

Dacă simțiți că vă străduiți să faceți față diagnosticului dvs., asigurați-vă că îi spuneți medicului dumneavoastră de familie, deoarece acesta vă poate trimite la un consilier care va putea face o diferență pozitivă.

Pentru prima întâlnire după diagnostic, ați putea dori să luați cu dvs. un membru al familiei sau un prieten pentru sprijin moral. Înainte de programare, notează orice întrebări pe care le poți avea atunci când te gândești la ele, deoarece poate fi dificil să-ți amintești totul în ziua respectivă, mai ales dacă te simți anxios sau supărat.

Formele clinice și evoluția lor: *Forma recurent-remisivă*

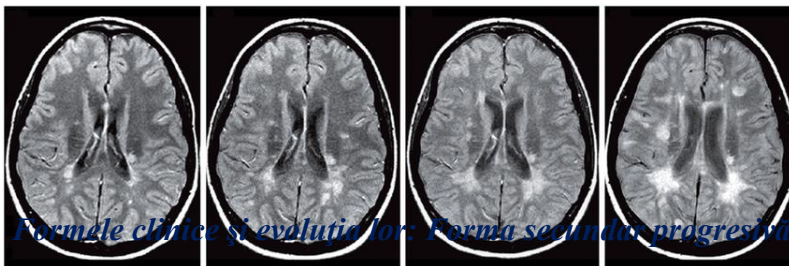
Forma recurent-remisivă de scleroză multiplă este cea mai frecventă formă clinică (60-70% cazuri), care apare mai frecvent la femei (F:B = 1,8) și debutează cel mai adesea în jurul vârstei de 30 ani.

Se caracterizează prin pusee clinice certe, cu recuperare clinică completă sau incompletă (cu sechele). Unele pusee pot să nu aibă deloc recuperare clinică. Între pusee, deficitelne neurologice se datorează acumulării sechelelor, fără progresie clinică.

Recidivă (recurență, recăderea sau puseul): semne clinice noi sau reapariția celor anterioare, cu durată de minim 24 de ore. Recidivele tipice se instalează de obicei în câteva zile, durează câteva săptămâni sau luni și apoi sunt urmate de remisiune. Dintre posibilele variante clinice, 3 tipuri de recăderi sunt aproape tipice în scleroza multiplă: nevrita optică, mielopatia (adesea manifestată doar prin sindrom senzitiv cu nivel superior, la care se asociază în formele mai severe deficit motor de tip paraparetic, mai rar tetraparetic, cu tulburări de mers și instabilitate) și anomalii de trunchi cerebral.

Remisine: recuperarea completă sau parțială (cu deficite reziduale), dar caracterizată prin lipsă de progresie a semnelor clinice.

După mai multe recăderi, cei mai mulți pacienți pot prezenta unele deficite reziduale, precum: reducere moderată a acuității vizuale la un ochi, diplopie, imperfecțiuni ale mișcărilor conjugate ale globilor oculari, prezența reflexelor patologice caracteristice sindromului piramidal, dificultăți de mers, scăderea sensibilității proprioceptive la membrele inferioare, disurie.

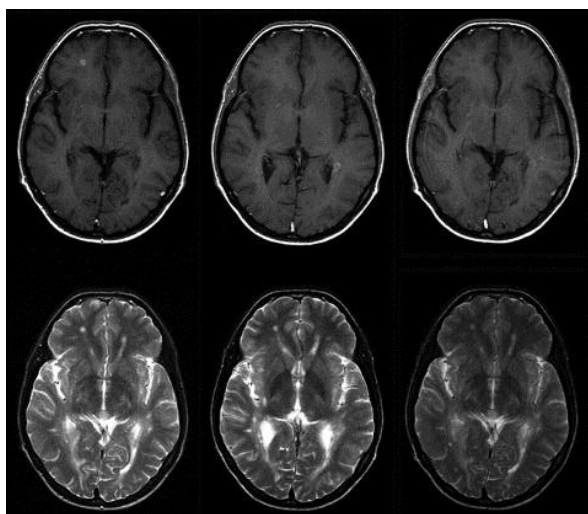
Formele clinice și evoluția lor: Forma secundar progresivă

Se caracterizează prin recuperare parțială după pusee și progresie continuă întreruptă sau nu de pusee, ocazional cu faze de platou.

Reprezintă transformarea tipului recurent-remisiv, după, în medie 10 ani de evoluție.

Unele caracteristici ale formelor de recurent-remisive pot identifica riscul crescut al anumitor pacienți de a evolua spre o formă secundar progresivă:

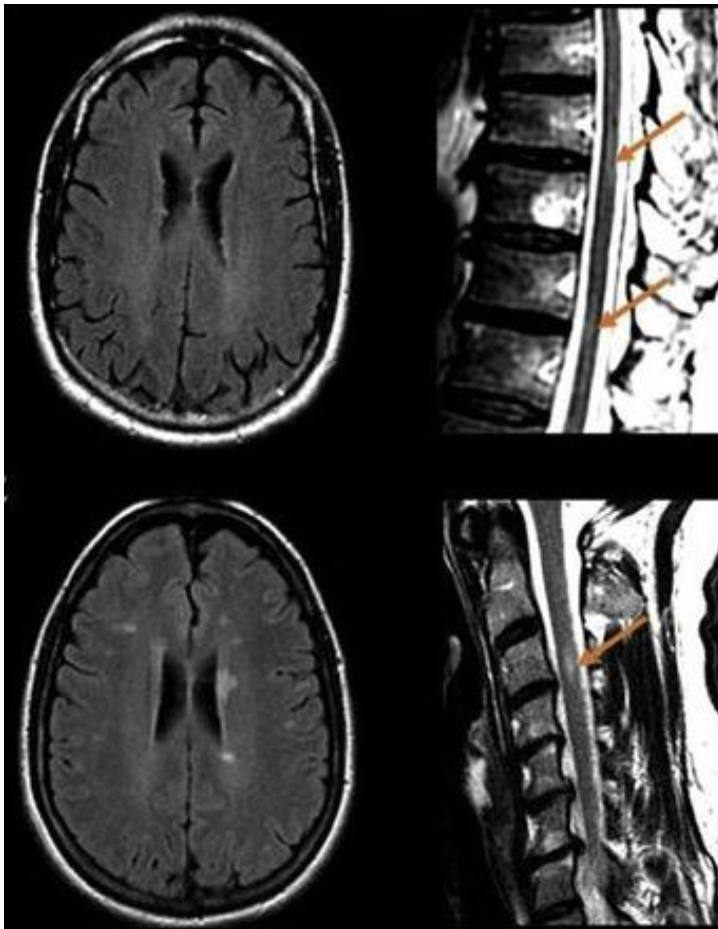
- ✓ Vârsta mai înaintată la debut (peste 35 ani) și debutul cu determinări multiple (în special cu tulburări motorii și sfinceriene);
- ✓ Mai mult de două recăderi în primul an;
- ✓ Creșterea frecvenței recăderilor în ultimii ani de evoluție a bolii;
- ✓ Remisiune slabă după recăderi;
- ✓ Atingerea unui scor EDSS $> 3,5$ la un moment dat al evoluției;
- ✓ Scor EDSS > 3 după primii 3 ani de evoluție;
- ✓ Deficite moderate de tip piramidal;
- ✓ Prezența unui număr mare de leziuni la examenul prin rezonanță magnetică.

Formele clinice și evoluția lor: Forma primar progresivă

Se caracterizează prin progresie continuă de la debut, ocazional cu faze de platou și ameliorări minore, temporare.

Are distribuție relativ egală între sexe, debutează în jurul vârstei de 40 ani și afectează

Formele clinice și evoluția lor: Forma progresivă cu recurențe

Caracterizată prin progresie continuă de la debut, dar cu episoade acute de agravare a tabloului clinic, cu sau fără recuperare completă.

Este o formă particulară în care poate evolua forma primar progresivă, dar importantă din punct de vedere terapeutic.

